

**Stanowisko Polski
w sprawie polityki badawczej Unii Europejskiej
Warszawa, styczeń 2005**

**ZAŁĄCZNIK: Propozycje Polski w sprawie założeń
7 Programu Ramowego Unii Europejskiej**

WSTĘP

Prezentowany dokument przedstawia propozycje Polski w sprawie założeń 7 Programu Ramowego Unii Europejskiej. Stanowisko to odnosi się do Komunikatu Komisji Europejskiej z 16 czerwca 2004 r. pt. „Science and Technology, the key to Europe’s future – Guidelines for future European Union policy to support research”.

Komunikat Komisji jest ważnym i właściwym krokiem na drodze do sformułowania europejskiej polityki naukowej, której wyrazem w niedalekiej przyszłości będzie 7 Program Ramowy (7 PR). Polityka ta, oparta na koncepcji Europejskiej Przestrzeni Badawczej (European Research Area - ERA), jest jednym z czynników służących osiągnięciu celów Strategii Lizbońskiej, zmierzającej między innymi do budowy w Europie gospodarki opartej na wiedzy. Strategia Lizbońska, uznając doniosłą rolę działalności badawczej w zwiększaniu innowacyjności i konkurencyjności gospodarczej, postuluje zwiększenie nakładów na badania do 3% PKB UE w 2010 r. Zgodnie z zapisami Komunikatu oraz innych dokumentów, takich jak tzw. Raport Marimona¹ w sprawie instrumentów 6 PR, rekomendacje Europejskiej Rady Doradczej ds. Badań Naukowych (European Research Advisory Board - EURAB) oraz tzw. Raport Koka² dotyczący Strategii Lizbońskiej, zapewnienie odpowiedniego poziomu badań w UE ma służyć integracji i wzmocnieniu działalności badawczej na obszarze ERA - zarówno poprzez finansowanie w ramach 7 PR, jak i ze środków Funduszy Strukturalnych.

Polska podkreśla z naciskiem, że obecność w Programach Ramowych UE jest dla polskiego sektora naukowego niezwykle istotna. Przyczynia się ona bowiem do poprawy stanu nauki poprzez partnerski udział polskich zespołów w wyselekcjonowanych europejskich projektach badawczych i poprzez współpracę z najlepszymi europejskimi zespołami badawczymi. Obecność ta wpływa na wzmocnienie powiązań sektora nauki z gospodarką (zwłaszcza z przemysłem), wzmacniając w rezultacie jej innowacyjność i konkurencyjność. Równie istotne są procesy restrukturyzacyjne wspomagane zarówno środkami pomocowymi, jak i bezpośrednio pochodzącymi z Programu Ramowego

---

¹ Sprawozdanie Komisji pod przewodnictwem Ramona Marimona

² Sprawozdanie Grupy Wysokiego Szczebla pod przewodnictwem Wima Koka

Proces dochodzenia do polskiego stanowiska obejmował prace przygotowawcze ekspertów Ministerstwa Nauki i Informatyzacji, dyskusje środowiskowe oraz szeroką debatę publiczną, która umożliwiła zainteresowanym stronom przedstawienie poglądów dotyczących przyszłego kształtu 7 PR. W trakcie debaty zostały wzięte pod uwagę wypowiedzi pisemne oraz wyniki publicznych dyskusji zorganizowanych w ośrodkach naukowych przez Punkty Kontaktowe PR oraz MNiI.

OGÓLNE WARUNKI

W swoim Komunikacie Komisja Europejska przedstawiła zasady, które będą stanowiły podstawę do sformułowania 7 Programu Ramowego. Komunikat ten porusza szeroki zakres problemów, z których wiele znajduje się w sferze żywotnych zainteresowań Polski. Polska popiera przesłanie tego dokumentu i nakreślone w nim generalne kierunki.

Mając na uwadze zarówno szeroki interes europejski, jak i własny interes narodowy, Polska proponuje, aby 7 PR spełniał następujące ogólne warunki:

- Kontynuacja priorytetów tematycznych oraz instrumentów „tradycyjnych”, a także instrumentów wprowadzonych w 6 PR;
- Zrównoważenie funduszy przeznaczonych na „nowe” i „tradycyjne” instrumenty;
- Zapewnienie równych szans dostępu do unijnych funduszy dla zespołów z wszystkich krajów członkowskich;
- Przy formułowaniu priorytetów uwzględnienie globalnych i regionalnych wyzwań socjalnych i środowiskowych stojących przed społeczeństwami państw Unii Europejskiej.

Polska wnioskuję, aby kwestiom integracji wewnątrz ERA nadać odpowiednio wysoką rangę, konstruując instrumenty Programu w taki sposób, aby ich stosowanie prowadziło do istotnego wzmocnienia sfery nauki również w krajach o niższym poziomie rozwoju gospodarczego. Temu celowi służy między innymi wykorzystanie potencjału badawczo – rozwojowego słabiej rozwiniętych państw członkowskich i aktywne włączanie ich w europejskie sieci, konsorcja i platformy naukowe, pozwalając maksymalnie wykorzystać efekt wartości dodanej wynikający z procesu integracji europejskiej.

W trakcie trwania 5 PR polski sektor nauki podjął znaczny wysiłek, aby dostosować się do jego wymogów. W rezultacie ogólne wyniki osiągnięte w tym PR były zadowalające. Natomiast wprowadzenie nowych instrumentów w obecnym, 6 PR, okazało się dla polskiej nauki wyzwaniem niezwykle trudnym, a także pociągającym znaczne koszty z uwagi na pokaźną liczbę projektów dobrze ocenionych, ale nie dopuszczonych do finansowania. Wcześniejsze sukcesy wskazują dobitnie, że Polska posiada potencjał badawczy zdolny do realizacji znacznie większej ilości projektów, a co za tym idzie do zaabsorbowania większych funduszy unijnych niż ma to miejsce w 6 PR. Sukcesy te pokazują również, że Polska może w istotny sposób przyczynić się do rozwoju ERA.

Słabsze wyniki w 6 PR nie są wyłącznie polskim problemem. Jedną z ich przyczyn była niedostateczna wielkość funduszy unijnych w porównaniu do liczby składanych wniosków. Dlatego też Polska opowiada się za istotnym zwiększeniem budżetu przewidzianego na badania w 7 PR, postulując jednocześnie przeznaczenie nie mniej niż jego połowy na realizację już obranych priorytetów tematycznych i wcześniej stosowanych tradycyjnych instrumentów. Należy jednak podkreślić, że równie ważna, co wysokość budżetu, jest jego struktura - za istotny aspekt Programów Ramowych uznaje się te instrumenty i mechanizmy

finansowe, które promują uczciwą konkurencję i stwarzają równe szanse dostępu do unijnych funduszy zespołom z wszystkich krajów członkowskich, zgodne z ich potencjałem badawczym.

STRUKTURA

Polska proponuje, aby przedstawione powyżej ogólne warunki uzupełnić następującymi postulatami dotyczącymi struktury Programu:

- Wśród priorytetów tematycznych, znalezienie równowagi pomiędzy dziedzinami ważnymi dla krajów o niższym poziomie rozwoju a dziedzinami o doniosłej wadze dla konkurencyjności gospodarki całej UE;
- Wspieranie badań obejmujących, obok zaawansowanych technologii, także obszary wzmacniające wewnątrz ERA integrację sektorów nauki krajów o niższym poziomie rozwoju z krajami o zaawansowanej gospodarce;
- Uwzględnienie szczególnych potrzeb MŚP, których rozwój ma istotne znaczenie dla wielu krajów członkowskich.

Ponadto Polska popiera następujące szczegółowe propozycje:

- Podjęcie działań w celu usprawnienia procedur zarządzania, zmierzających do zwiększenia przejrzystości oceny wniosków i przyspieszenia procesu zawierania kontraktów;
- Wprowadzenie dwustopniowej oceny w odniesieniu do wniosków dotyczących dużych przedsięwzięć badawczych;
- Finansowanie w pierwszej kolejności projektów badawczych;
- Stałe podnoszenie jakości oceny wniosków poprzez:
  - zwiększony udział ewaluatorów z nowych krajów członkowskich, jak również spoza Europy,
  - udział międzynarodowych organizacji naukowych w ocenie wniosków,
  - wprowadzenie kontroli obiektywizmu i profesjonalizmu ewaluatorów.

Z uwagi na potrzebę osiągnięcia przez gospodarkę UE wymiernego efektu rozwojowego Polska postuluje finansowanie z budżetu 7 PR pełnego zakresu działalności badawczej, obejmującego:

- Badania podstawowe,
- Badania strategiczne,

- Technologiczne badania stosowane, przemysłowe i prace rozwojowe, ukierunkowane na zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki (ta działalność powinna być współfinansowana przez przemysł),
- Badania społeczne.

Wsparcie badań ze środków publicznych musi mieć charakter dźwigni zachęcającej prywatnych inwestorów do przeznaczania funduszy na B+R. Finansowanie z budżetu 7 PR powinno także obejmować uzupełniające działania horyzontalne:

- Rozwój zasobów ludzkich (edukacja, rozwój kariery, mobilność),
- Rozwój infrastruktury badawczej,
- Upowszechnianie wiedzy, transfer technologii i wdrażanie wyników badań,
- Działania zmierzające do pełnego wykorzystania potencjału krajów członkowskich oraz stworzenia równych szans dostępu do funduszy unijnych.

Ponadto, zgodnie z propozycjami Komisji, Polska popiera uwzględnienie wydzielonych, specjalnych dziedzin badawczych, takich jak badania nuklearne, badania kosmiczne i badania na rzecz bezpieczeństwa .

W odniesieniu do priorytetów tematycznych Polska postuluje uwzględnienie następujących dziedzin:

- BIO - nauka dla żywności i środowiska naturalnego [biotechnologia, bioinformatyka, biologia molekularna, biologia systemów, genomika, rolnictwo, zdrowa żywność, środowisko morskie, ekologia, różnorodność biologiczna],
- MED - nauka dla zdrowia i środowiska człowieka [ochrona zdrowia, ochrona zdrowia środowiskowego, zdrowotność dzieci, szczególne groźne choroby onkologiczne i układu krążenia, zaawansowane i inteligentne wyroby i techniki medyczne],
- TECHNO - nauka dla gospodarki (Przemysł, Infrastruktura, Transport, Energetyka) [zaawansowane i inteligentne materiały, technologie, procesy i produkty - nanotechnologie, systemy specjalizowane, elektronika użytkowa, energie odnawialne i „czyste energie”, mechatronika, oszczędny i bezpieczny transport],
- INFO - nauka dla informatyzacji i komunikacji [inżynieria oprogramowania, wspomaganie decyzji, sieci inteligentne, telekomunikacyjne i teleinformatyczne nowej generacji, informatyzacja, optoelektronika, telemedycyna],
- HUMANO - nauka dla człowieka i społeczeństwa [zrównoważony rozwój, dziedzictwo kulturowe, historia, filologia, socjologia, filozofia],
- BASIC - nauka dla wiedzy [matematyka, fizyka, chemia].

Szczególne wsparcie w powyższych priorytetach powinny uzyskać projekty badań multidyscyplinarnych i transdyscyplinarnych.

W kwestiach związanych z ochroną własności intelektualnej Polska proponuje:

- Wprowadzenie jednolitego i spójnego systemu ochrony własności intelektualnej;
- Wspieranie patentowania rezultatów prac naukowych;
- Uproszczenie procedur patentowych i zmianę odpowiednich przepisów prawnych;
- Jasne określenie zakresu i okresu ochrony prawnej w kontraktach.

GLÓWNE PRIORYTETY

W odniesieniu do określonych w Komunikacie Komisji sześciu głównych priorytetów wspierających rozwój nauki i innowacyjności, Polska zdecydowanie wspiera cztery z nich.

❖ Badania podstawowe

Biorąc pod uwagę fundamentalną rolę, jaką badania podstawowe odgrywają w rozwoju nauki, Polska z pełnym przekonaniem uznaje potrzebę przeznaczenia wydzielonych funduszy na ten rodzaj badań. Polska popiera koncepcję stymulowania kreatywności w zakresie badań podstawowych poprzez konkurencję między zespołami badawczymi na poziomie UE. Utworzenie Europejskiej Rady ds. Badań (ERC), która będzie zarządzać funduszami przeznaczonymi na badania podstawowe, jest rozwiązaniem praktycznym i zasługującym na pełne poparcie.

Polska w szczególności proponuje:

- Wprowadzenie do 7 PR oddzielnego strumienia finansowania badań podstawowych, umożliwiającego realizację projektów przedstawianych zarówno przez konsorcja międzynarodowe i narodowe, jak i indywidualnych naukowców;
- Utworzenie Europejskiej Rady ds. Badań (ERC), reprezentującej środowiska naukowe i posiadającej pełną autonomię w zakresie dysponowania przydzielonymi środkami;
- Przyjęcie doskonałości naukowej jako podstawowego kryterium oceny projektu;
- Przyjęcie *peer review* jako zasady oceny projektów;
- Promowanie otwartości tematycznej - objęcie badaniami wszystkich dziedzin nauki;

❖ **Współpraca między ośrodkami naukowymi w Europie**

Polska silnie wspiera wszelkie mechanizmy ułatwiające współpracę w dziedzinie badań prowadzonych przez jednostki naukowe i podmioty gospodarcze z krajów członkowskich UE. W szczególności na uwagę zasługuje kontynuacja wspierania istniejących oraz tworzenie nowych Europejskich Centrów Doskonałości jako struktur wzmacniających procesy współpracy i integracji.

❖ **Koordinacja narodowych programów badawczych**

Polska popiera działania wzmacniające koordynację pomiędzy narodowymi programami badawczymi. Uczestnictwo w działaniach typu ERA-Net w wybranych dziedzinach nauki przyczynia się do stymulowania aktywności ośrodków badawczych i wspomaga definiowanie programów badawczych zgodnie z narodowymi i europejskimi priorytetami.

Polska w szczególności proponuje:

- Wspieranie koordynacji krajowych programów badawczych w wybranych dziedzinach poprzez projekty ERA-Net;
- Dofinansowanie działalności badawczej w ramach ERA-Net Plus z budżetu 7 PR w wysokości do 50% kosztów realizacji projektu.
- Prowadzenie działań na podstawie Artykułów 169 i 171 Traktatu UE.

❖ **Atrakcyjność kariery naukowej**

Polska przyłącza się do działań na rzecz rozwoju karier naukowych w UE poprzez tworzenie warunków zachęcających absolwentów wyższych uczelni do wyboru kariery naukowej oraz naukowców do pozostawania w krajach członkowskich UE. Istotne znaczenie ma także przyciąganie najlepszych naukowców spoza UE.

Polska proponuje następujące sposoby wspierania rozwoju zasobów ludzkich i mobilności:

- Finansowanie długoterminowych wyjazdów zagranicznych na podstawie umowy, zobowiązującej stypendystów do zwrotu kosztów w razie odmowy powrotu do jednostki macierzystej;
- Obok wyjazdów indywidualnych finansowanie współpracy i kontaktów pomiędzy zespołami badawczymi;
- Utworzenie specjalnego programu europejskiego kierowanego do najzdolniejszych młodych naukowców w celu ułatwienia im szybkiej kariery naukowej;
- Przeznaczenie specjalnych funduszy na doktoranckie studia europejskie;

- Zwiększenie nakładów na granty reintegracyjne;
- Rozwijanie programu stypendialnego Marie Curie;
- Rozwijanie nowych form kształcenia (studia eksperckie, interdyscyplinarne, intermodalne);
- Wspieranie mobilności między sektorami nauki i przemysłu, między innymi poprzez staże w przemyśle.

Polska wspiera także dwa pozostałe priorytety wymienione w Komunikacie KE, pod warunkiem jednakże, że będą one definiowane ze szczególnym uwzględnieniem wymogów integracji europejskiej, europejskiej wartości dodanej, równych szans dostępu dla zespołów i organizacji ze wszystkich krajów członkowskich oraz otwartości na przyszłe inicjatywy.

❖ Infrastruktura badawcza

Polska warunkowo wspiera proponowane kroki zmierzające do rozwijania europejskiej infrastruktury badawczej. Polska widzi przy tym konieczność kierowania znaczących funduszy na ten cel do uboższych krajów członkowskich, aby wzmacniać w ten sposób ich potencjał badawczy, lepiej wykorzystać potencjał ludzki, przyspieszać integrację wewnątrz ERA. Stwarzanie możliwości finansowania rozwoju infrastruktury badawczej z połączonych środków Programów Ramowych oraz Funduszy Strukturalnych Polska uważa za uzasadnione i potrzebne.

Polska w szczególności proponuje:

- Skupienie środków finansowych na budowie i utrzymaniu dużych urządzeń badawczych;
- Przyjęcie następujących, głównych kryteriów finansowania:
  - jakość i wymiar prac na rzecz rozwoju nauki i/albo gospodarki,
  - wykorzystanie w skali europejskiej, a także światowej,
  - dostępność dla wszystkich badaczy, oparta na wynikach konkursów projektów.
- Wspieranie unowocześniania infrastruktury badawczej w krajach o niższym poziomie rozwoju.

❖ Europejskie Inicjatywy Technologiczne

Polska widzi potrzebę podejmowania badań wspierających rozwój zaawansowanych technologii, a także poprawiających jakość funkcjonowania kluczowych gałęzi tradycyjnego przemysłu. Inicjatywy Technologiczne są postrzegane jako potencjalnie ważny instrument, pozwalający na formułowanie ambitnych programów badawczych wspomagających rozwój technologii, a także na angażowanie stosownych środków finansowych, zarówno publicznych jak i prywatnych.

Polska w szczególności proponuje:

- Kontynuowanie działań zmierzających do powołania Platform Technologicznych jako struktur tworzących i realizujących długookresową wizję rozwoju i promocji określonych technologii, zorientowanych na wsparcie konkurencyjności wybranych gałęzi przemysłu;
- Umożliwienie w przyszłości włączania narodowych platform technologicznych w odpowiednie struktury Europejskich Platform Technologicznych;
- Założenie ewolucji w czasie relacji finansowania EPT ze środków publicznych i prywatnych (w początkowym stadium rozwoju danego obszaru udział środków publicznych powinien być większy, z czasem zaś coraz mniejszy).

❖ Dodatkowe obszary badań proponowane przez KE

W Komunikacie Komisji wymienione są dwa nowe obszary badań, mianowicie **Badania na Rzecz Bezpieczeństwa** oraz **Badania Kosmiczne**. Polska popiera propozycje włączenia ich do 7 PR, widząc w tym możliwość upowszechniania dziedzin badawczych, które niosą w sobie duży ładunek innowacyjności.

Mając jednak na uwadze specyfikę tych obszarów badawczych, Polska proponuje, aby przeznaczone na nie fundusze wyodrębnić z zasadniczej puli środków 7 PR.

Oprócz wymienionych powyżej priorytetów, a w nawiązaniu do globalnych i lokalnych wyzwań stojących przed społecznościami Unii Europejskiej, które ze swej natury nie znajdują się w centrum działalności przemysłowej i innowacyjnej, Polska postuluje przyjęcie w 7 PR dodatkowego priorytetu badawczego.

❖ Europejskie Platformy Społeczne i Środowiskowe

Polska postuluje podjęcie w ramach 7 PR nowej inicjatywy tworzenia Europejskich Platform Społecznych i Środowiskowych (European Social and Environmental Platforms - ESEP), *per analogiam* do Europejskich Platform Technologicznych. ESEP wspomagałyby przewidywanie i reagowanie na globalne i lokalne wyzwania, przed jakimi stoją lub mogą stać społeczności UE. Siły napędowej ESEP należy szukać wśród instytucji i organizacji zainteresowanych zrównoważonym rozwojem. Europejskie Platformy Społeczne i Środowiskowe byłyby strukturami o odpowiedniej masie krytycznej, zdolnymi do formułowania i realizowania programów naukowych. Ich uczestnikami byłyby jednostki naukowe jako beneficjenci wsparcia finansowego, oraz lokalna administracja i organizacje pozarządowe.

Polska w szczególności proponuje:

- Podjęcie działań zmierzających do utworzenia Europejskich Platform Społecznych i Środowiskowych nakierowanych na stymulowanie badań naukowych w dyscyplinach humanistycznych i społecznych, a także w interdyscyplinarnych problemach środowiska człowieka;
- Wzmacnianie powiązań instytucjonalnych i wspieranie finansowe odpowiednich działań, podejmowanych przez organizacje zainteresowane zrównoważonym rozwojem;
- Wsparcie dla formułowania i realizacji przez ESEP programów naukowych odnoszących się do globalnych i regionalnych wyzwań, obejmujących problemy społeczne, kulturowe i środowiskowe, takie jak konflikty etniczne i kulturowe, ochrona różnorodności biologicznej, przeciwdziałanie zjawiskom sprzyjającym globalnemu ociepleniu.